

Unima

Mednarodna poslanica ob svetovnem dnevu lutkarstva 2015

Star sem bil deset let, ko sem si prvič ogledal tradicionalno lutkovno predstavo.

Star sem bil deset let, ko sem se zaljubil v »Mubaraka«, v ljubezen, ki je z menoj prepotovala že več kot pol stoletja in še vedno prežema ves moj razum in bit.

Star sem bil dvajset let, ko sem, zavezan tej ljubezni, preiskal sleherno alejo in ulico v Teheranu, da bi našel ostarele, utrujene in iztrošene igralce in jih obudil v življenje, jih vrnil v umetniške kroge in na univerzo, na predavanja o umetnosti – vse to v upanju, da se bodo tudi drugi zaljubili v moje idole.

Takrat sem bil prepričan, da sem edini zaljubljenec takšne vrste na svetu, a sem kmalu spoznal, da to ni tako. Odpravil sem se na pot, da bi obiskal vsak kotiček tega sveta, odkril njegovo prevzetost nad lutkarstvom in se srečeval z oboževalci lutkovnega gledališča v Italiji, Veliki Britaniji, Indiji, na Kitajskem, v Rusiji, ZDA, Franciji, Nemčiji in povsod drugod.

Navdušeno sem odkril, da ne le, da nisem bil edini, saj sem bil v resnici le eden od milijonov drugih zaljubljenecv v lutkarstvo, marveč da je bil tudi »Mubarak« le eden od desetine lutk, ki so si že stoletja prizadevale s komedijo in sarkazmom viliti upanje in narisati nasmeh na obraze žensk, moških in otrok, ki so bili prepogosto ujeti v kremplje strahu in bolečine v svetu, polnem vojn, revščine, nasilja in neboljnosti.

Žal nisem potreboval veliko časa, da sem spoznal, da so moji kolegi iz širše gledališko-umetniške srenje na lutkarstvo gledali zviška in s prezirom, saj so sebe in svoj sloves doživljali previsoko, da bi bili lahko del njegovega sveta.

In prav takrat sem se odločil, da bom svojo ljubezen branil, tako kot bi vojščak branil svoj zaklad, in da bom njej in neznanemu posvetil svoje življenje.

Prav v tistem obdobju sem namreč postajal vse bolj naklonjen lutkarstvu kot jeziku, ukoreninjenemu v nas tako globoko in na široko kot naša pradačna sposobnost doživljanja radosti, žalosti, otožnosti in sreče.

Ugotovil sem namreč, da je sleherni lutka v resnici simbolična upodobitev sveta, ki nas obkroža, kakor tudi odraz slehernega prednamca.

Prav takrat sem se tudi dokončno zavedel, zakaj je Omar Kajam, ugledni perzijski filozof, matematik in pesnik, v svoji imenitni štirivrstični pesmi človekov svet poistovetil z lutkovno predstavo:

Smo lutke in lutkarja usoda

To ni metafora, temveč resnica sveta

Ki nam na odru včasih poteze vodi

Da ena za drugo izginejo v skrinjo neobstoja

Za senčno zaveso sva ti in jaz

A ko zavesa pade, je tam le še senca ...

Ob potovanjih, branju knjig in pogovorih z drugimi ljubitelji lutkovnega gledališča sem se vse bolj zavedal dejstva, da se pomen lutkarstva izraža skozi raznolikost oblik in okusov, ki se porajajo v duhu različnih igralcev, prav v vsakem delčku sveta. Od Čikamaca Monzaemona pa do izvajalcev v templjih, od sicilijanskih umetnikov do domišljije in jezika Dhalangov v Indoneziji, kakor tudi skozi poglede različnih režiserjev in igralcev z vsega sveta.

Začel sem trdno verjeti, da se lahko s pomočjo tisočletnega lutkarskega jezika kritično ozremo po svetu okoli nas in tako pritegnemo še več gledalcev, da si ogledajo in se tudi oni zaljubijo v to starodavno obliko umetnosti.

Globoko verjamem, da je odkritje lutkarstva človeštvo preoblikovalo podobno kot odkritje kolesa in da je vsaj tako kot slednje učinkovalo na zmanjševanje razdalj in premostitev komunikacijskih prepadov med nami.

Najbrž je to tako, ker ima celo poglobljena filozofska lutkovna predstava moč, da v zavesti gledalcev prebudi delček otroštva, s pomočjo katerega se lahko otresejo iluzij starosti in časa ter odkrijejo fantastični svet, v katerem oživijo predmeti, izdelani iz lesa in drugih neživih snovi.

Bržkone je največja odgovornost slehernega umetnika, ki se ukvarja z lutkarstvom, da ne glede na jezik, državljanstvo ali okolje, iz katerega izvira, prebudi prav tega »otroka« v srcih milijonov soljudi, ki so naš svet onesnažili s krvjo in nasiljem.

Največja odgovornost lutkarstva in nas, občudovalcev vseh teh dragocenih relikvij naših prednikov, pa je, da pomagamo omiliti zlo in sovraštvo, ki sta prepojila našo človeško družino, ter spomniti ljudi na otroštvo, njegove radosti in čudovite sanje ...

Danes praznujejo vsi tisti, ki v nas znajo prebuditi otroka, vsi tisti, ki ljubijo lutkarstvo iz vsega srca.

Vse najboljše za dan lutkarstva!

Behruz Gharibpur

Behruz Gharibpur se je rodil v Sanandadžu (prestonici iranskega Kurdistan)

19. septembra 1950. V svet gledališča, ki mu je ostal zvest vse do današnjih dni, je vstopil že pri rosnih štirinajstih letih. Izobraževal se je v Iranu, na Fakulteti za gledališko umetnost Univerze v Teheranu (1970–1974), in v Italiji (1977–1979), na Akademiji za dramske umetnosti Silvia d'Amica (Accademia d'Arte Drammatica Silvio d'Amico).

Kot oblikovalec in gledališki vodja se je uveljavljal na različnih področjih, ki pa so imela pred seboj venomer isti cilj: širitev in razvoj kulturnega prostora v Iranu.

Leta 1980 je ustanovil stalno gledališče za otroke (Gledališko središče in Lutkovno gledališče za otroke in mlade). Leta 1991 je klavnico v Teheranu preoblikoval v Kulturno središče Bahman. Leta 2000 je v nekdanjem generalnem štabu vojske odprl Iranski umetniški forum.

Leta 2002 je pod njegovim vodstvom iz nekdanje delavnice nastalo stalno Marionetno operno gledališče: Dvorana Ferdovsi. Leta 2014 pa je v nekdanjem domu znanega iranskega igralca Entezamija odprl gledališki muzej.

Po več kot štirih desetletjih umetniškega življenja in opravljanja različnih zadolžitev, tako doma kot na tujem, kakor tudi številnih mednarodnih nagradah in režijah velikih predstav, denimo Nesrečnikov Victorja Hugoja ali Koče strica Toma Harriet Breecher Stove, se je Behruz Gharibpur z vso resnostjo ponovno lotil ustvarjanja v lutkovnem gledališču in ustanovil največjo gledališko skupino, Lutkovno gledališče Aran, ter ob vsem tem za nameček ustvaril še Nacionalno opero, zasnovano na iranski narodni glasbi.

Tako je v zadnjem desetletju na oder postavil naslednje predstave: Rostam in Sohrab, Macbeth, Ashura, Rumi, Hafez, Layli va Majnoon itd.

Behruz Gharibpur je leta 2013 v Tbilisiju prejel naziv častnega doktorja gruzijske Univerze za gledališče in film, leta 2015 pa so ga v Italiji počastili z nazivom viteza.

UNIMA se zahvaljuje Mani Hamidi za prevod iz perzijskega jezika, Idoyi Otegui za prevod v španski jezik ter Fabriceu Guilliotu za prevod v francoski jezik.

Prevod: Nataša Jelić